

Rapport

LJUSTADALEN

MEDBORGARANALYSEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEL 1	Bakgrund och syfte	3
DEL 2	Genomförande	5
DEL 3	Rapportens disposition	10
DEL 4	Beskrivning av Ljustadalen	12
DEL 5	Redovisning av samtalen	16
DEL 6	Analys av materialet	32
DEL 7	Idéer för framtiden	38
DEL 8	Referenser	46

DEL 1: BAKGRUND OCH SYFTE

Inom ramen för Sundsvalls kommuns arbete i FATI, förebyggande arbete och tidiga insatser för barn och unga har en kartläggning och analys av bostadsområdet Ljustadalen genomförts. Arbetet ska ge underlag för en handlingsplan för att utveckla bostadsområdet utifrån barn och ungdomars önskemål och behov. Kartläggningen ska också ge en bild av områdets nuläge, struktur, befintliga resurser, styrkor och svagheter.

Uppdraget har genomförts av Sofia Wiberg från Medborgaranalysen och Teresa Lindholm från Inter Acta. Sofia Wiberg är statsvetare. Hon har tidigare arbetat på regeringskansliet, som projektledare för innovativa stadsutvecklingsprojekt på arkitektur- och konsthallen Färgfabriken i Stockholm, varit frilandsskribent i bygg- och arkitekturfrågor och arbetat med urbaniseringsfrågor på Kungliga konsthögskolan. Medborgaranalysen arbetar med att förbättra dialogen mellan beslutsfattare och invånare på kommunnivå genom att utveckla dialogmetoder, processleda dialogprojekt och göra undersökningar. Medborgaranalysen har bland annat samarbetat med Stockholms stadsbyggnadskontor, Solna stad, Regionplanekontoret i Stockholm, Stockholms Stadsbyggnadskontor, Västerås stad, Helsingborgs kommun, Nykö-

pings kommun och Botkyrkas kommun.

Inter Acta drivs av Teresa Lindholm, kulturvefare med etnologi och urbansociologi som

huvudämnen. Hon har en bakgrund som forskningsassistent vid Södertörns högskola, demokrati- och stadsdelsutvecklare i Huddinge kommun och kunskapsledare inom European Urban Knowledge Network (EUKN). I rollen som forskningsassistent har Teresa skrivit flera utvärderingsrapporter om lokalt utvecklingsarbete i svenska miljonprogramsområden. I Huddinge kommun arbetade hon bl.a. med stadsdelsutveckling i bostadsområdet Flemingsberg. Därtill har hon organiserat ett flertal medborgardialoger och skrivit Huddinges "Handbok i delaktighet". På uppdrag av EUKN/Mångkulturellt centrum har hon skrivit en handbok i stadsdelsutveckling som kommer att publiceras inom kort.

Inter Acta hjälper organisationer och företag att ordna kreativa möten där alla kan vara med och bidra. Företagets tjänster sträcker sig från kurser i mötesmetodik till processledning av dialogbaserade workshops och kvalificerade analyser av dialogernas resultat. Inter Acta har bl.a. haft uppdrag för Malmö stad, Haninge kommun, Härryda kommun, Huddinge kommun och Sveriges Kommuner och Landsting.

DEL 2: GENOMFÖRANDE

Huvuddelen av vår rapport består av samtal med boende och yrkesverksamma i Ljustadalen. Förutom det har vi också tagit del av statistik och tidigare rapporter om området. Vi har också träffat kommunalrådet Lars Persson. När allt material inhämtats genomförde vi en idéverkstad med två personer som arbetar med olika utvecklingsprojekt med barn- och ungdomsfokus. Deras roll var att utifrån materialet hjälpa oss att utveckla idéer för framtiden.

Soledad Pinero Misa har utvecklat Retoy, ett koncept för ett leksaksbibliotek där barn och föräldrar interaktivt och pedagogiskt får inspiration och kunskap om varför och hur vi behöver samarbeta för att få en hållbar utveckling i världen. Hon har tidigare arbetat med företag och kommuner i strategiska frågor som rör sociala verksamheter och ledarskap.

Saadia Hussein arbetar som pedagog på Mångkulturellt Centrum i Fittja. Hon är också en av grundarna av "Förorten i Centrum", ett initiativ som syftar till att använda konstnärliga processer som ett verktyg för samhällsförändring och för att skapa framtidsvisioner för unga. Just nu driver de ett projekt om muralmålningar i Husby tillsammans med ungdomar från Husby och Tyska skolan.

Workshopupplägg

Mellan mars och maj 2011 har åtta workshops med olika målgrupper i Ljustadalen genomförts. Två träffar med yrkesverksamma i området, tre träffar med ungdomar i åldern 12–17 år, en träff med representanter för det lokala föreningslivet, en träff med föräldrar och en områdesvandring med barn i åldern 9–12 år har genomförts. Kartläggningen har varit väldigt bred. Den har både belyst fysiska och sociala aspekter. Vi har tagit upp frågor som estetiska värden, trygghet, offentliga rum, mötesplatser, tillgången till socialt stöd, områdets sociala status och dess betydelse för invånarna. Just för att kartläggningen har varit så bred har det inte funnits utrymme att gå in på varje fråga i detalj utan samtalen har rört sig på en mer övergripande nivå och syftat till att ringa in vilka utvecklingsbehov som finns i området.

Vid varje träff deltog mellan 7–10 personer. Vi valde att ha en gruppstorlek på max 10 personer så att alla skulle kunna komma till tals och att vi kunde fördjupa oss i centrala frågor och teman.

Samtalen med vuxna varade i två timmar och med ungdomar i en och en halv timme. Med undantag för barnvandringen ägde alla samtal rum på Ljusta Aktivitet Center, LAC. Platsen valdes eftersom den ligger centralt i Ljustadalen och är en plats som alla känner till. Personalen på LAC var också intresserade och hjälpsamma och vi kände att det var en plats

som passade för att prata om Ljustadalens framtid. Eftersom fokus i arbetet är på barn och unga var det också naturligt att välja en plats där många ungdomar vistas.

Stommen i alla träffar, förutom barnvandringen, var en swot-analys där deltagarna fick beskriva vad de upplever som Ljustadalens styrkor, svagheter, hot och utvecklingsmöjligheter utifrån barn och ungas perspektiv. Ge-

nomförandet såg lite olika ut vid olika tillfällen. Vissa gånger gjorde vi hela analysen i helgrupp – där deltagarna med hjälp av post-it lappar fick skriva ned sina tankar som vi sedan grupperade gemensamt. Vid andra tillfällen började vi i helgrupp men pratade om hot och utvecklingsmöjligheter i mindre grupper. Vid alla tillfällen fanns ett moment där vi delade in gruppen i två delar. På så sätt kunde vi säkerställa

att alla deltagare kom till tals. I slutet av varje workshop fick deltagarna prioritera de viktigaste styrkorna och svagheter som kommit upp i swot-analysen.

Barnvandring

Syftet med barnvandringen var att få kunskap om hur barnen upplever och använder bostadsområdet och dess olika miljöer. Vilka platser är otrygga, och varför? Vilka platser gillar de att vara på? Hur rör de sig i området? Vart leker de? Vilka önskemål har de och vad skulle de vilja förändra?

Vid den första träffen med barnen, som skedde i skolans lokaler, berättade vi om syftet med barnvandringen och de fick sedan märka ut platser som de gillar, tycker är läskiga, och sådana som de vill förbättra på en karta. Utifrån deras märkningar valde vi sen ut en rutt för vandringen. Vi valde ungefär hälften av de platser som de märkt ut, då det skulle ta för lång tid att besöka alla platser. Tre veckor senare genomförde vi vandringen. Vi gick runt i cirka en timme. Barnen fick själva visa vägen. Under tiden vi gick runt tog vi anteckningar. Flera nya platser tillkom under själva vandringen. Vi stannade också och fikade och pratade lite mer om varför de tyckte vissa platser var läskiga och vilka platser som skulle kunna förbättras.

Rekrytering

Deltagarna till de två grupperna med yrkesverksamma i området kontaktades via mail och telefon. Vi fick en kontaktlista från kommunen med de offentliga verksamheter som finns i området samt bostadsbolagen och de kooperativa förskolorna. Det var ett bra gensvar och representanter från alla offentliga verksamheter deltog. De enda som inte kom var en av de kooperativa förskolorna, Vårbacken, och ett av bostadsbolagen, Sköns Bostäder.

Deltagarna till de tre ungdomsgrupperna rekryterades dels via LAC. Det fanns en stor nyfikenhet bland ungdomarna som hängde där att få vara med. Så pass många ville komma att vi ordnade ett extra tillfälle så att alla som ville kunde vara med. För att få med personer som inte besöker LAC kontaktade vi en person med god lokal kännedom och med mycket kontakter i området. Hon hjälpte oss med att rekrytera framförallt tjejer till samtalen. Vi satte också upp informationslappar i skolan, på LAC och på andra ställen i Ljustadalen.

Inför workshoppen med föreningar gick vi in på kommunens hemsida men hittade där bara en registrerad förening i Ljustadalen. Vi fick hjälp av LAC med kontaktuppgifter till andra aktiva föreningar i området. Vi sökte också på internet. Alla vi hittade uppgifter till kontaktades.

Barnvandringsgruppen sattes ihop med hjälp av lärare på Ljustadalens skola. De valde ut en grupp av elever från olika klasser i åldern

9–12 år. Hälften av dessa var tjejer och hälften killar.

Workshoppen med föräldrar var den sista gruppen vi träffade. Här fick vi hjälp igen av vår lokala kontakt som rekryterat till ungdomsträffarna. Vi delade också ut information till folk vi träffade på när vi var i området och satte upp lappar i skolan. Vi rekryterade också på en matfest som ordnades i området av Nordekens områdesförening ”Skogsbrynet”.

Deltagarna som inte kom dit i en yrkesroll ersattes med 200 kronor.

Deltagarna

Sammanlagt deltog 65 personer i samtalen. I den mån det har gått att påverka har vi försökt ha en jämn könsfördelning i grupperna. I samtalen med ungdomar valde vi att träffa tjejer och killar var för sig. Vi valde att göra så för att vi av tidigare erfarenhet märkt att killar ofta tar mer plats i grupper än tjejer och vi ville se till att tjejerna skulle få ordentligt med utrymme. Vi tycker också att det är särskilt viktigt att höra var tjejer i området tycker eftersom det i det material som tidigare tagits fram om unga i Ljustadalen främst varit killar som fått komma till tals.

DEL 3: RAPPORTENS DISPOSITION

På de följande sidorna kommer först en fakta-baserad beskrivning av Ljustadalen. Den bygger på statistik som inhämtats från kommunen och landstinget i Västernorrlands län samt olika rapporter om Ljustadalen. Sedan följer en genomgång av vad som framkommit i de olika samtalen. Vi redovisar dem som fem olika grupper: Yrkesverksamma i området, föreningsaktiva, ungdomar, föräldrar och barn. Efter det kommer en analysdel och sist ett kapitel med idéer för framtiden. I det sista kapitlet finns också listor på åtgärder som går att genomföra på kortare tid och sådana som har en längre tidshorisont.

DEL 4: BESKRIVNING AV LJUSTADALEN

Ljustadalen ligger cirka 8 km utanför Sundsvalls centrum och byggdes i början av 70-talet som en del av det sk miljonprogrammet. Bebyggelsen är blandad med olika bostadstyper och upplåtelseformer: villor, radhus och flerfamiljshus med hyresrätter och bostadsrätter. I området bor idag drygt 2 800 personer.¹

Verksamheter och service

I centrum finns flera verksamheter samlade. Här finns Ljustadalens skola med klasser från F-9, fritidsgård och bibliotek i en och samma byggnad. I huset intill finns vårdcentral och Svenska kyrkans nya lokaler. Tidigare fanns också en öppen förskola, apotek och närlivsbutik men i likhet med många andra förortsområden har utbudet av närservice minskat de senaste åren. I utkanten av området finns två pizzerior men i övrigt är det ont om företag och serviceinrättningar. I närheten finns däremot Birsta som en är av landets största handelsplatser med IKEA, ICA Maxi och en mängd andra varuhus. Öppna förskolans verksamhet har till stora delar kommit att ersättas av aktiviteter i kyrkans

regi, t.ex. babysång och drop-in för föräldrar. Därtill driver man tjejcafé, öppet café och ungdomsgrupp mm. I området finns även två kommunala och två kooperativa förskolor. Förutom kommunen finns två privata fastighetsägare i området, Sköns Bostäder och Nordekens Fastigheter. Sedan 2008 har Sköns Bostäder gjort stora investeringar i att rusta upp fastigheter och utomhusmiljö på Söndagsvägen.

Ljusta Aktivitet Centrum

Ljusta Aktivitet Centrum (LAC) är en ekonomisk förening som bildades 1991 i syfte att värna och utveckla service och boendemiljö i området. LAC styrs av en styrelse med representanter från kommunstyrelsen, Sköns församling, Socialdemokratiska arbetarpartiet, skolan och de boende. Verksamheten har flera olika grenar. Man förvaltar flera fastigheter i området, erbjuder städtjänster till företag och privatpersoner och på uppdrag av Sundsvalls kommun sköter man driften av både fritidsgården och det närliggande Malandsbadet. Fritidsgården och områdeskontoret där övrig verksamhet administreras finns inrymda i samma lokaler.

Back to Basics

Back to Basics är ett projekt som finansieras med medel från FATI. Projektet vänder sig till barn 8–12 år i syfte att locka fler unga till idrottsaktiviteter och sedan slussa dem vidare till olika föreningar. Fem kvällar i veckan ordnas aktiviteter. Viss tid är schemalagd för fotboll, basket, handboll och innebandy och viss tid är avsatt för mer spontana aktiviteter. Varje vecka deltar cirka 40–70 barn i området. I samarbete med skolan och LAC har man under våren även startat rastaktiviteter på LAC där cirka 50 barn per dag deltar. Det kan t.ex. röra sig om pingis, fotboll och olika spel. Initiativet till det hela kom från skolan eftersom det varit stökigt under rasterna. Just nu håller man på att starta upp en förening kallad Skol IF där styrelsen ska bestå av elever från Ljustadalens skola. Verksamheten handlar om idrott och riktar sig till ungdomar 13–16 år. Ytterligare en ambition inför framtiden handlar om att etablera en innebandyförening i området.

1. SCB, BEFPAK-områdesbeskrivningar 2010-12-31. Det exakta antalet invånare vid tiden för mätningen var 2 858 personer.

Föreningar och målarskola

Exakt hur många föreningar som finns i området är svårt att avgöra. Enligt kommunens förningsregister finns sex kulturföreningar i Sundsbruk. Hur många av dem som är verksamma i Ljustadalen framgår inte. Söker man istället på idrotts- och fritidsföreningar i Ljustadalen får man en träff på Ljustadalens basketförening. Under arbetet med undersökningen har det dock blivit klart att det finns flera föreningar med verksamhet i området. Här finns fotbollsföreningen Sunds IF, Sundsvalls gymnastikklubb Jaktfalken, Sundsvalls fältridklubb på Färsta Ridcenter, LAC, Hyresgästföreningen, flera bostadsrättsföreningar och områdesföreningen Skogsbrynet.

Områdesföreningen Skogsbrynet är en ideell förening för boende i Nordekens fastigheter på Februarivägen, Aprilvägen, Herrgårdsbacken, Januarivägen och Ekebovägen. Föreningen har tillgång till fastigheternas kvarterslokaler och får även ett litet ekonomiskt bidrag från bostadsbolaget för att ge ut en kvarterstidning (informationsblad), ordna olika aktiviteter, plantera blommor och göra fint på gårdarna. Man brukar till exempel ha lovaktiviteter för barnen, i april ordnades en kväll med mat från olika länder och i en av lokalerna drivs en målarskola med flera grupper för både barn och vuxna.

Målarskolan drivs av en kvinna med en gedigen utbildning inom konst och pedagogik som själv bor i området. Som ett resultat av verksamheten har flera utställningar ordnats

på biblioteket, i kyrkans lokaler eller någon av de egna kvarterslokalerna. Man har bl.a. arbetat med teman som drömmar, platsminnen och gamla leksaker som gjorts om till konstverk. Även Nykterhetsrörelsens bildningsförbund (NBV) och IOGT-NTO:s juniorförbund Junis bidrar med ekonomiskt stöd till målarskolan och områdesföreningen. De olika evenemangen har flera gånger fått positiv uppmärksamhet i Sundsvalls lokala tidningar.

Mötesplatser i området

Förutom LAC, kyrkans lokaler och enstaka kvarterslokaler finns få mötesplatser i området. I direkt anslutning till husen finns ofta sittplatser men det tycks inte finnas särskilt många naturliga mötesplatser för människor från olika delar av Ljustadalen, t.ex. i form av parker, caféer, Folkets hus eller andra kulturverksamheter. Bland de mötesplatser som finns är verksamheten till stora delar inriktad på barn och ungdomar.

Det finns flera idrottsanläggningar i området. Alldeles utanför skolan och fritidsgården finns en ny multiidrottsplats som LAC uppfört. I övrigt finns Ljustadalens idrottshall, flera grusplaner (fotboll), en gräsplan och en basketplan. I närområdet finns även Malandsbadet, ett friluftsbad med simbas-säng, barnbassäng, bastu, dusch och kiosk. Badet kommer dock att läggas ned inom kort.

Ljustadalen i siffror

Undersökningen bygger främst på kvalitativa data men kompletteras med statistik kring ett antal olika variabler för hälsa och välfärd.

Care Need Index är ett forskningsbaserat verktyg för att mäta vårdbehovet i ett bostads-område. Bedömningen utgår från sju kriterier:

- 1) andel ensamstående invånare över 65 år,
- 2) andel födda utanför Norden (ej EU-länder),
- 3) andel arbetslösa eller i åtgärd 16–64 år,
- 4) andel ensamstående föräldrar med barn 17 år eller yngre,
- 5) andel nyinflyttade 1 år eller äldre,
- 6) andel lågutbildade 25–64 år,
- 7) andel invånare under 5 år.²

Enligt chefen för vårdcentralen i Ljustadalen har området högst Care Need Index i hela Västernorrlands läns landsting. I tabellen nedan presenteras statistik för sysselsättning, val-

2. Sundquist mf, 2003.

deltagande och födelseland i Ljustadalen och Sundsvalls kommun. Siffrorna anges i procent.³

	LJUSTADALEN	SUNDSVALL
Förvärvsarbete	53,50	56,60
Öppet arbetslösa	11,90	6,50
Valdeltagande riksdag 2010	75,25	84,66
Valdeltagande kommun 2010	72,50	82,22
Utrikesfödda	11,70	8,30

Av tabellen framgår att andelen förvärvsarbetande är något lägre i Ljustadalen än i Sundsvalls kommun som helhet medan andelen utrikesfödda är något högre, men skillnaderna är i båda fallen relativt små. När det gäller arbetslöshet och valdeltagande är skillnaderna större. I Ljustadalen är andelen öppet arbetslösa drygt 5 procent högre än i Sundsvall som helhet medan valdeltagandet ligger cirka 10 procent lägre både i riksdags- och kommunvalet. I nästa tabell redovisas statistik över utbildningsnivån.⁴

3. Siffrorna för andelen förvärvsarbetande och utrikesfödda är hämtade från SCB, BEFPAK-områdesbeskrivningar 2010-12-31. Siffrorna för andelen öppet arbetslösa är hämtade från undersökningen Hälsa på lika villkor? En undersökning om hälsa och livsvillkor i Sverige 2010. Med öppet arbetslösa avses personer som inte befinner sig i någon typ av arbetsmarknadsåtgärd. Siffrorna för valdeltagande är hämtade från Valmyndighetens hemsida www.valmyndigheten.se. De siffror som anges för Ljustadalen bygger på mätningar från valdistrikt Skön-Fillan vars geografiska avgränsning ganska väl motsvarar Ljustadalen, men överensstämmelsen är inte exakt.

4. SCB, BEFPAK-områdesbeskrivningar 2010-12-31. Det exakta antalet invånare vid tiden för mätningen var 2858 personer.

	LJUSTADALEN	SUNDSVALL
Förgymnasial	20,1	13,9
Gymnasial högst 2 år	34,7	28,4
Gymnasial mer än 2 år	22,1	22,3
Eftergymnasial mindre än 3 år	9,1	15,6
Eftergymnasial minst 3 år	12,0	18,3

Av tabellen framgår tydliga skillnader i utbildningsnivå mellan Ljustadalen och Sundsvalls kommun som helhet. Medan andelen med förgymnasial eller gymnasial utbildning högst 2 år är cirka 6 procent högre i Ljustadalen är andelen med eftergymnasial utbildning (båda kategorierna) cirka 6 procent lägre.

Andra siffror som rör ekonomisk situation, otrygghet i det offentliga rummet och föreningsaktivitet har hämtats från undersökningen Hälsa på lika villkor? En undersökning om hälsa och livsvillkor i Sverige 2010.

Andelen personer som på grund av en oförutsedd situation skulle klara att få fram 15 000 kr på en vecka är 7,4 procent lägre i Ljustadalen än i hela Sundsvalls kommun. När det kommer till andelen personer som under de senaste 12 månaderna någon gång haft svårt att klara de löpande hushållsutgifterna är skillnaderna inte lika stora. Här är andelen 2 procent högre i Ljustadalen. En rimlig slutsats är dock att hushållen i Ljustadalen generellt lever med mindre ekonomiska marginaler och att inkomstnivåerna sannolikt är lägre än i kommunen som helhet.

Andelen personer som svarat att de ofta eller ibland avstår från att gå ut ensamma på grund av rädsla för överfall, rån eller annat ofredande är cirka 6 procent högre i Ljustadalen än i kommunen som helhet. Däremot är skillnaderna när det gäller andelen personer som faktiskt blivit utsatta för våld eller hot om våld under de senaste 12 månaderna ganska obetydliga. I båda fallen finns ett gap mellan upplevd otrygghet och faktisk otrygghet men gapet är påtagligt större i Ljustadalen.⁵ I nästa tabell redovisas andelen personer som under de senaste månaderna deltagit i någon typ av föreningsaktivitet.

	LJUSTADALEN	SUNDSVALL
Studieförbund	12,0	13,7
Fackförening	9,1	9,6
Annan förening	19,0	26,3

Av tabellen framgår relativt stora skillnader vad gäller deltagande i föreningsaktiviteter. Andelen som svarat att de deltagit i aktiviteter inom kategorin "Annan förening" är drygt 6 procent lägre i Ljustadalen än i hela kommunen. Vad gäller kategorierna "Studieförbund" och "Fackförening" är skillnaderna däremot ganska små. Av en enkätundersökning med 71 elever från Ljustadalens

5. Trygghetsbegreppet kan delas upp i faktisk trygghet och upplevd trygghet. Faktisk trygghet syftar på avsaknaden eller skyddet mot risker av olika slag medan den upplevda tryggheten handlar om den subjektiva känslan som inte alls behöver vara förknippad med verklig fara. Trots det är det den upplevda tryggheten som påverkar oss allra mest. Brottsförebyggande rådet, 2006. Nationella Trygghetsundersökningen, Rapport 2007:14.

skola framgår att cirka hälften av ungdomarna är aktiva i någon förening, vilket jämfört med tabellen ovan framstår som en relativt hög siffra.⁶ En möjlig tolkning kan vara att föreningsaktiviteten är mer utbredd i de lägre åldrarna.

6. En inventering och nulägesorientering av idrotts- och fritidsytor. Sundsbruk, Ljustadalen och Tunadal, bilaga 3. Enkätundersökningen genomfördes i oktober 2007 med ungdomar från åk 6 och 9.

DEL 5: REDOVISNING AV SAMTALEN

I detta kapitel redovisas tankar, synpunkter och idéer som framkommit vid de samtal som genomförts med olika målgrupper.

Workshop med yrkesverksamma

”Det är synd att det ser så slitet och fult ut när det händer så mycket bra saker innanför.”

”Mycket bra saker görs men vi jobbar i öar, var och en för sig.”

”Skolan är det absolut viktigaste vi har. Det handlar om att rusta barnen för framtiden.”

Totalt medverkade 14 personer vid de två workshops som genomfördes med yrkesverksamma i området: Chefen för de två kommunala förskolorna, chefen för vårdcentralen, en barnmorska från BVC, en anställd från Nordekens Bostäder, en diakon och ytterligare två anställda från Svenska kyrkan, en representant från den kooperativa förskolan Trädet, områdets bibliotekarie, ordförande för LAC, föreståndaren för fritidsgården, projektledaren för Back to Basics och skolans två rektorer.

Ett centralt tema i samtalen handlar om skolan. Flera av deltagarna lyfter fram skolan som en av de absolut viktigaste faktorerna när det gäller att skapa goda uppväxtvillkor för barn och unga. Genom utbildning rustar man för framtiden och skolan kan kompensera för brister i barnens hemmiljö, lyder resonemang. Därför är det kanske inte så förvånande att skolan hamnar högt upp på prioriteringslistan både när det gäller områdets styrkor och svagheter. Att skolan ligger ”mitt i byn” och samlar barn från hela Ljustadalen – såväl från lägenheter som från radhus och villor – ses som en styrka. Även det faktum att barnen kan gå i samma skola från årskurs 1–9 är positivt. Ett stort bekymmer är däremot att måluppfyllelsen

i 9:e klass är mycket låg. Endast 62 procent av eleverna blir godkända i kärnämnen vilket är det sämsta resultatet i hela Sundsvall. Samtidigt finns många elever med olika diagnoser. Därför är deltagarna eniga om att skolan behöver mer resurser för att komma till rätta med problemen.

Överhuvudtaget lyfter deltagarna fram värdet av att det finns flera institutioner på plats i området. De utgör en stödstruktur med närvarande och engagerade vuxna som kan komplettera föräldrarna men skulle – i likhet med skolan – behöva mer resurser för att verkligen kunna möta behoven. LAC är en viktig mötesplats men lokalerna är slitna och i dagsläget har man inte möjlighet att hålla öppet på helger. Trots ökade kostnader har gården inte fått ökade anslag sedan starten 1991. Vårdcentralen har haft svårt att rekrytera deltagare till sina föräldrautbildningar men har nu börjat få fart på verksamheten. Det som krävs för att nå de grupper där behovet är som allra störst är uppsökande insatser och tid att bygga förtroende och relationer. Det är ett arbete som är svårt att genomföra med befintliga resurser. Man talar också om vikten av att de olika aktörerna samarbetar med varandra och drar åt

samma håll. Medan några deltagare anser att samarbetet fungerar ganska bra idag menar andra att ”vi jobbar i öar var och en för sig”. Trots olika uppfattningar tycks alla vara överens om att samarbetet både kan och behöver stärkas. Det främsta hindret för ökad samverkan är allt mer slimmade organisationer och tidsbrist.

Ytterligare ett återkommande tema handlar om att den fysiska miljön i form av byggnader, gator, idrottsanläggningar, lekplatser och gröna ytor är eftersatt när det gäller underhåll och renovering. Centrum ser dött ut med krossade fönster och trasiga gatlyktor här och där. Det skapar otrivsel, ger ett negativt första intryck och spär på områdets dåliga rykte, menar deltagarna. Därför lyfts den uppfräschning som Sköns hem nyligen gjort på Söndagsvägen fram som en positiv förändring. På plussidan hamnar bland annat att området är barnvänligt på så vis att det är nära till det mesta och att barnen utan större fara för bilar kan röra sig fritt utomhus. Andra fördelar är den kulturella mångfalden, bra kommunikationer och närheten till naturen. Samtidigt menar flera deltagare att bristen på bra gång- och cykelvägar till och från området gör naturen mindre tillgänglig, särskilt för barnen. Av samma skäl är det mer eller mindre ”livsfarligt” att promenera till Birsta.

I samband med samtalen om den fysiska miljön framförs även önskemål om ökad lokal drift, främst från en av deltagarna. Det skulle innebära att det hela tiden finns en person

med ansvar för driften på plats, som också har en relation till området. Genom att involvera ungdomar i arbetet – t.ex. i form av sommarjobb – vill man skapa ett engagemang och en ansvarskänsla som kan bidra till att minska klotter och vandalisering. Det är något som provats på Malandsbadet tidigare och som gett positiva erfarenheter.

Andra synpunkter handlar om att det nästan helt saknas närservice och mötesplatser i området. Någon önskar sig ett Folkets hus likt

det som finns i Söråker och flera deltagare lyfter fram att biblioteket skulle kunna utvecklas till en plats för fler aktiviteter och möten. Det talas en hel del om dålig hälsa och sociala problem som arbetslöshet och missbruk. Därför är det viktigt att utgå från ett helhetsperspektiv och inte bara fokusera på barnen. För att barnen ska må bra måste de ha välmående föräldrar som kan ta hand om dem på ett bra sätt, lyder argumentet. Så gott som alla pekar också på det dåliga ryktet som ett allvarligt problem.

Även om det finns sociala problem är ryktet oförtjänt dåligt och mycket beror på mediernas negativa rapportering, menar man. En konsekvens av det dåliga ryktet är att många ungdomar har en negativ självbild med låga förvänt-

ningar på sig själva och livet. ”De vill liksom ingenting”, som en deltagare uttrycker det. Lågt engagemang, svaga nätverk och få föreningar är överhuvudtaget ett tema som många är inne på.

Sammanfattningsvis ser deltagarna ökade resurser, bättre samarbete och upprustning av den fysiska miljön som viktiga åtgärder för en positiv utveckling. Då blir det även möjligt att skapa stolthet och en positiv lokal identitet. Som de främsta hoten pekar man på ökad utflyttning, fördjupad segregation, minskade resurser och bristande engagemang från politiskt håll. Nedan redovisas resultat från prioriteringen.

STYRKOR

Bra offentliga verksamheter nära varandra – 8 poäng

Skolan mitt i byn – 6 poäng

Grönområden/rekreation – 5 poäng

LAC – 5 poäng

Engagerade föräldrar – 4 poäng

Bibliotek – 4 poäng

Barnvänligt område – 4 poäng

Vårdcentral /BVC – 3 poäng

Kulturell mångfald – 3 poäng

SVAGHETER

Oförtjänt dåligt rykte/negativ mediabild – 12 poäng

Bristande underhåll av fysisk miljö – 9 poäng

Skolan: Låg måluppfyllelse och för lite resurser – 8 poäng

Högt Care Need Index – 8 poäng

Få föreningar – 3 poäng

Skadegörelse – 3 poäng

Svårt att engagera ungdomar – 2 poäng

Svag framtidstro – 2 poäng

Workshop med föreningsaktiva

”Egentligen görs det väldigt mycket bra saker men vi känner inte till varandra. Vi skulle behöva träffas helt enkelt.”

”Skolans rykte är väldigt viktigt. Det är ju det man tittar på när man ska flytta till ett nytt område. Finns det en bra skola?”

Totalt medverkade 8 personer från ett antal olika föreningar i området: En representant för fotbollsföreningen Sunds IF, fyra från Hyresgästföreningen, en från Nordekens områdesförening Skogsbrynet, en anställd på den närliggande ridskolan och en person som både är ordförande i Junis, driver en lokal målarskola, är engagerad i områdesföreningen och samarbetar med flera studieförbund.

Av naturliga skäl kommer samtalet ganska snart in på frågan om lokalt engagemang och föreningsverksamhet. De flesta i gruppen tycks överens om att engagemanget i området

är ganska lågt. Det finns förstås en klick aktiva eldsjälar men det är en liten grupp och frågan är hur länge man orkar hålla engagemanget vid liv. Flera av deltagarna berättar att man ofta inte känner till varandra och att det skulle behövas ett nätverk där föreningsaktiva och andra eldsjälar kan mötas och utbyta tankar, stötta och inspirera varandra.

På senare tid har Sunds IF tappat mark i Ljustadalen och grupperna med barn och ungdomar därifrån blir allt mindre. Samma sak

märks på ridskolan. Förmodligen har det med ekonomi att göra, resonerar deltagarna. Ridning är en ganska dyr sport och fotbollen har också börjat kosta mer pengar. Även föreningarna har ett tuffare ekonomiskt läge idag vilket ställer större krav på att föräldrarna ställer upp som ideella ledare och det har visat sig svårt i Ljustadalen. Hyresgästföreningen berättar att man har haft problem med att nå de boende på Söndagsvägen. När aktiviteter som städdagar, möten och liknande ordnas kommer väldigt lite

folk och man har inte lyckats få ihop någon styrelse. Samtidigt har föreningen en stor lokal med fem rum som skulle kunna användas till en mängd olika aktiviteter men som idag står tom. Lyckas man få fart på verksamheten finns bland annat tankar om att genomföra trygghetsvandringar i samarbete med bostadsbolaget, starta någon typ av grannsamverkan och kanske involvera ungdomar i områdets skötsel.

Trots de svårigheter föreningarna möter framhåller deltagarna ändå att det ordnas en hel del bra aktiviteter för barn och unga i Ljustadalen, men det skulle behövas ännu mer. Som det är nu finns få helgaktiviteter och det får direkta följder i ökat bus och vandalisering under helgerna. Dels behövs ekonomiskt stöd till föreningarna och dels finns fördelar att vinna på att olika aktörer samarbetar mer med varandra. För att locka fler ungdomar till de aktiviteter som redan finns kanske man kunde samarbeta med skolan och ordna prova på-dagar på skoltid? En annan tanke är att samarbeta mer med pensionärsföreningar i området. Troligtvis kan äldre som inte längre är yrkesverksamma men fortfarande pigga vara en stor tillgång, resonerar gruppen.

Ett annat tema som återkommer handlar om att den sociala sammanhållningen i området försvagas av en relativt hög omflyttningstakt. Samtidigt saknas mötesplatser – särskilt för vuxna – nästan helt. Mötesplatser är viktigt inte bara för att skapa nätverk mellan föreningsaktiva utan överhuvudtaget för att stärka

det sociala kapitalet och sprida information. Några av deltagarna funderar på om man kanske kunde starta ett café som drivs gemensamt av ungdomar och äldre i området. Flera deltagare efterlyser även en webbportal eller ett lokalt informationsblad där information om vad som finns och händer i området samlas. Ytterligare en idé går ut på att det skulle behövas någon typ av "etableringslotsar" som kan ta emot och förse nyinflyttade i området med viktig information om verksamheter, föreningar och personer som man kan ta kontakt med.

Även i denna grupp talas mycket om skolan. Det är rörigt i skolan, det finns många barn med särskilda behov och därför behövs mer resurser för att få ordning på verksamheten och stötta alla barn på ett bra sätt. Skolans rykte har också stor betydelse för områdets rykte. Det är sådana saker man tittar på när man överväger att flytta till ett nytt område, säger en deltagare. En annan fråga rör hur naturen kan göras mer tillgänglig. Deltagarna funderar på en äventyrspark i skogen eller att försöka få scouterna eller någon annan naturförening att etablera sig i området. Bättre gång- och cykelvägar ut i det gröna samt till ridskolan och Birsta är också viktigt. För att man enklare ska kunna ta sig över Timmervägen behövs gångtunnlar eller broar. Nedan redovisas resultatet från prioriteringsövningen:

STYRKOR

Bra aktiviteter – 6 poäng

Nära till allt (skola, natur, etc) – 4 poäng

Andra punkter som fått enstaka poäng handlar om Malandsbadet, goda kommunikationer, bra offentliga verksamheter, nära till naturen och Birsta, kulturell mångfald och att området är barnvänligt.

SVAGHETER

Sociala problem – 5 poäng

Lågt engagemang – 3 poäng

Andra punkter som fått enstaka poäng handlar om dåligt rykte, brist på information, avsaknad av närservice, gamla slitna lekplatser, vandalisering och en torftig fysisk miljö, få kvälls- och helgaktiviteter för ungdomar, främlingsfientlighet och svag framtidstro.

Workshop med ungdomar

Vid vårt första möte på LAC med yrkesverksamma i området var det många av gårdens ungdomar som kom fram och ställde nyfikna frågor om vad vi höll på med. Det fanns ett stort intresse av att vara med i en workshop och vid den första ungdomsträffen den 29:e mars fick inte alla plats. Vi valde därför att göra ytterligare en träff med ungdomar den 18:e april. Vid det första tillfället genomfördes två workshops parallellt – ett samtal med 8 tjejer och ett samtal med 10 killar i åldern 12–15 år. Vid det andra tillfället deltog 8 killar i åldern 12–17 år. Vid båda tillfällena var kommunalrådet Lars Persson med och lyssnade i grupperna.

KILLGRUPPEN

”För att förbättra ryktet borde media skriva bra saker. Som att vi bygger en egen grillplats och att man satsar på ungdomar”

Trots att deltagarna en och en i tystnad fick skriva ned på lappar vad de bästa med Ljustadalen är idag, sa nästan alla samma sak. De främsta

styrkorna med området är Malandsbadet, närheten till Birsta, LAC, och den ganska nyligen byggda multiarenan/fotbollsplanen. Grillen vid skolan är också en viktig plats.

Ett centralt tema i samtalen var områdets rykte och status. De pratar om Ljustadalen som en plats med fattiga människor och med ”Tattare”. Tattare betyder enligt dem att man ”har fula kläder och inte har något att komma med”. De berättar att ungdomar från andra skolor kommer till Ljustadalen och kallar dem för Tat-

tare och ställer till med bråk, och att de då bråkar tillbaka. Medias rapportering tycker de också är skev. Dels överdriver tidningarna när de skriver om något som har hänt i området, dels att de aldrig skriver något positivt. Tidningarna hade till exempel skrivit att ungdomar ”slänger cyklar på bussar”, när de egentligen ”bara” hade ställt en cykel i körfältet. Att media ska börja lyfta fram mer positiva händelser i Ljustadalen ser de som en av de viktigaste sakerna för att förbättra områdets rykte. Poli-

sen är också med och bygger upp den negativa bilden av området. De kommer till Ljustadalen för minsta lilla händelse och har en otrevlig attityd mot ungdomarna, tycker de.

Ett annat huvudtema är att det finns för lite att göra i området, speciellt på helger och på sommaren. De brukade alla vara på LAC ofta. Här träffar de kompisar, kollar på film och hänger. Det är en plats som är viktig för dem och som de gillar, men de vill ha mer aktiviteter och bättre öppettider. När de är utomhus är de ofta vid grillen vid skolan, på skoltaket, vid Alnösundet och på sommaren vid Malandsbadet. Till Birsta åker de ungefär två gånger i månaden. Där brukar de inte handla något särskilt utan bara hänga. Vakterna på Birsta brukar ifrågasätta vad de gör där, de gillar inte att de inte konsumerar något. ”Kaxar man tillbaka blir man utslängd”, säger en av deltagarna.

Vi pratar länge om vad för aktiviteter de skulle vilja ha mer av. Exempel är boxning, en motokrossbana i skogen, ett gym och en LAN plats. De skulle också vilja göra fler gruppsessor med LAC. Det görs en gång per år nu och uppskattas mycket. De pratar också om att de vill få kända artister att uppträda på LAC. De menar att det är ett sätt att få ungdom från flera delar av Sundsvall att komma, och att det skulle förbättra områdets rykte. Ungdomarna nämner Ken Ring, Stor, Carlito och Labyrint som förslag på grupper/personer de skulle vilja få dit. Att fräscha upp grillplatsen vid skolan återkom grupperna till i samtalen. Det är en plats

de gillar att vara vid men det vill gärna ha bänkar att sitta på. De bänkar som fanns förut har tagits bort. Att få en helt ny grillplats är ett annat önskemål. Drömstället är vid Alnösundet under bron. Där brukar många hålla till på kvällarna. En fördel med det stället är att de kan vara där ostörda, utan vuxna i närheten. De säger också att de vill ha en ny badplats om Malandsbadet stänger, då det är en viktig plats för dem idag.

Generellt beskriver de hela den fysiska miljön som nedsliten. Det upplever att man tar hand om Ljustadalen mindre än andra platser i Sundsvall. De pratar om busskurer som är sönder, om skolbänkar som är gamla och att det är allmänt skräpigt i området. Söndagsvägen nämner de som den gata de gillar minst. Här kan de stöta på fulla och drogpåverkade människor. Det har blivit bättre men är fortfarande den gata som de känner sig otrygga på.

På frågan om de är intresserade av själva göra förändringar i området svarar alla JA! De bygger gärna själva bänkar till grillplatsen vid skolan om de kan få lite stöd från kommunen. De hjälper gärna till med andra saker också, som att måla om på LAC och i skolan, och att rensa rabatter och göra miljön fräschare. Att kombinera detta med ett sommarjobb vore det mest önskvärda.

Skolan är ett annat viktigt tema. Ungdomarna säger att lärarna i skolan ser dem som okunniga och bråkiga. Detta skapar en ond spiral där lärarna överreagerar och skriker på

ungdomarna så fort de har gjort något fel. Deltagarna säger att det är bristen på respekt och förtroende från lärarna som gör att de har tappat motivationen för skolan och pluggandet. De vill att lärarna ska prata till dem i lugn ton. De tycker också att en del personal verkar trötta och att det nog vore bra om man tog dit lite nya lärare. De skulle också vilja ha hjälp med läxor. Läxläsning finns idag LAC men nästan ingen utnyttjar det på grund av att det inte finns något avskilt rum för det vilket gör att de tappar koncentrationen. Skulle det finnas ett sådant skulle fler använda sig av det.

Det var generellt en ganska retsamt stämning i gruppen. Det verkar lite coolt att förstöra. I samtalet kom det också upp att de här personerna var några av dem som ställde till en del bus i området. Anledningen till att de gjorde det var att de inte finns något att göra säger de. De säger också att vuxna personer har en förväntning på dem att de ska förstöra och att de därför gör det. Nedan visas en sammanställning av prioriteringsövningen.

STYRKOR

LAC – 25 poäng

Grillen – 9 poäng

Taket – 4 poäng

Malandsbadet – 4 poäng

Närhet till Birsta – 3 poäng

Fotbollsplanen – 3 poäng

SVAGHETER

Inga sittplatser vid grillen – 36 poäng

Inget att göra på – 5 poäng

Ingen skateboardpark – 4 poäng

Malandsbadet ska stängas – 2 poäng

För lite ungdomar – 2 poäng

För mycket poliser – 2 poäng

TJEJGRUPPEN

”Ett litet ställe med trevliga människor som skräpar ned”

Tjejerna lyfte fram liknande saker som killarna när de beskriver Ljustadalens styrkor. De gillar LAC, Malandsbadet, fotbollsplanen och tycker att det är bra att det är så nära till Birsta. Förutom det lyfts också stallet i Färsta fram och att det bor trevliga människor i Ljustadalen. Blandningen av olika människor i området upplevs också som något positivt.

Precis som killgruppen tycker de att det finns för lite att göra i området. På fritiden hänger några på gården. Andra spelar fotboll, rider eller dansar. De åker till Birsta ibland – framförallt för att shoppa. Samtidigt är Birsta inte lika kul längre säger de. ”Nu när man får åka dit har det inte samma status längre”, berättar en deltagare.

I likhet med killarna vill tjejerna ha mer aktiviteter i Ljustadalen, och särskilt på LAC. Det är mest saker för yngre barn idag. De vill att LAC köper in roligare filmer, har mer spel och ordnar turneringar och tar dit artister som kan spela eller rappa. De tycker det är kul när det kommer killar från andra skolor, vilket de gör när det är uppträdanden. De skulle också själva gärna hålla på med musik och säger att det finns en musikstudio på LAC men att bara gårdens band får vara där – vilket består av endast killar. Önskan att få åka på fler utflykter

kom även upp i den här gruppen. Bodaborg och Gröna Lund var på topplistan.

De pratar mycket om att de vill att LAC ska bli mysigare och har flera idéer på vad de skulle kunna hjälpa till med. De vill ha fler färger och nya möbler och en myshörna där de kan få sitta och prata ostört med sina kompisar. ”Man får gå in på toaletten om man mår dåligt och vill prata med någon idag”, säger en av tjejerna. De skulle också gärna måla graffiti eller bilder på väggarna.

Andra saker de skulle vilja ha i området är ett spa, ett solarium och ett gym. De skulle gärna ha en liten affär eller en statoilmack där de kan handla på kvällarna. De vill också att man ska ta hand om utemiljön mer och städa upp skräp. Idag är det risigt och smutsigt, speciellt vid busshållplatserna. Att fixa till grillplatsen vid skolan med bänkar och göra den trevligare var något även denna grupp gärna skulle göra.

Ett annat centralt tema är att de känner sig otrygga i området. Det säger att det finns

”snuskgubbar” och pedofiler som gör dem rädda. De berättar om en vit bil som brukar köra runt i området och förfölja tjejer. Några av deltagarna har varit med om det. Det finns också en annan person som har ställt till problem och kommit till gården med en kniv. Alla har mött på ”fullgubbar” som sitter med ölburkar och är aggressiva och läskiga. Detta händer speciellt ofta på Söndagsvägen. Det är även den gatan

där det är mest slagsmål och som de gillar minst i området. Det är också flera skogspartier och buskar i området som de känner sig otrygga att vistas nära. De pratar om att Ljustadalen har ett dåligt rykte som ”Tattarljusta” och att det kommer ungdomar till Ljustadalen från andra delar i Sundsvall och bråkar.

När vi kommer in på skolan säger de att det är bråkigt och att de vill ha någon vuxen som

ska ha bättre koll på eleverna. De tycker också att vissa lärare är halvknebiga men på det stora hela trivs de flesta rätt bra. Nedan visas en sammanställning av prioriteringsövningen.

STYRKOR

LAC – 9 poäng

Nära till Birsta och Ica Maxi – 7 poäng

Gemenskap, alla känner alla – 5 poäng

Trevliga människor – 4 poäng

Nära till skolan – 2 poäng

SVAGHETER

Få aktiviteter/inte mkt att göra – 8 poäng

Akloholister – 7 poäng

Pedofiler – 6 poäng

Skräpigt – 2 poäng

Övriga teman som fick enstaka poäng handlade om dålig belysning, dåliga bilvägar och stökigt område.

Workshop med föräldrarna

”Om föräldrarna är vänner så är barnen snälla mot varandra”

Det var åtta föräldrar som kom till samtalet den 18e april på LAC. Fyra var män och fyra var kvinnor. Flera av dem bor på Aprilvägen, men också Champinionvägen och Söndagsvägen. Vissa har barn i Ljustadalens skolan, andra på någon av områdets förskolor i och några har barn som går i skolor på andra ställen i Sundsvall.

Deltagarna lyfte fram många positiva saker med Ljustadalen. Det är en bra blandning av personer med olika bakgrunder i området vilket skapar spännande möten. Läget är också en fördel. I Ljustadalen har man både nära till naturen och shopping i Birsta. Det är också ett barnvänligt område – i alla fall om man ser till yngre barn. Det finns bra förskolor och lekplatser och det är en bra stämning mellan barnfamiljer i området menar de.

Det finns också flera verksamheter i området som uppskattas. Junis och Wejdans målarskola är två av dem. Malandsbadet kom också

upp som en plats som är viktig för området.

Men det finns saker som behöver förbättras. Ett centralt tema är att det är problem med alkohol och droger bland unga. Det finns flera sätt för ungdomar att få tag på det i området och de ser missbruk långt ned i åldrarna. Ungdomarna får tag på alkohol och sitter vid Trädets Förskola och super på helgerna. De vet också att vissa ungdomar tar droger i form av tabletter. Föräldrarna känner själva till vilka i området det är som langar, men vet inte hur de ska göra för att få dem att sluta. Vissa äldre elever röker också på rasterna utanför skolan, och de är rädda för att de ska påverka de yngre barnen i skolan att göra likadant.

Föräldrarna berättar att det finns en grupp unga som bråkar och förstör i området. De upplever de här barnen som farliga och tycker att skolan och polisen borde ta hårdare tag mot dem. En av deltagarna säger att hon är rädd när hon går ut på kvällarna för att de ska göra något mot henne.

Ett annat huvudtema är mobbning och skolans roll i att hantera detta. Deltagarna berättar att mobbning är ett stort problem i skolan idag. Flera föräldrar har erfarenheter av att deras barn råkat illa ut, både blivit slagna och blivit verbalt mobbade, men de tycker inte att de får det stöd de behöver från skolan. Många unga mår dåligt i området och skulle behöva någon i förtroende att prata med och de tycker att skolan ska ta ett tydligare ansvar i att ta hand om detta. Några föräldrar har satt sina

barn i andra skolor, och några tänker flytta sina barn om det inte blir en bättre skolmiljö.

Flera säger också att de inte tycker att LAC är en bra miljö för ungdomar. Det sker mobbning där och personalen har inte tillräcklig koll

på barnen. De tycker också att det är en hård attityd mellan ungdomar och personal. Den hårda attityden finns dock inte bara på LAC, utan är ett problem i området generellt. Några tycker att det saknas respekt för äldre bland vissa ungdomar.

Föräldrarna tycker att det behövs mer aktiviteter i området som riktar sig till unga. De önskar även att det finns mer stöd till föräldrar och ser gärna att det ordnas föräldrarkurser som kan vara ett stöd hur man ska hantera sina och andras barn. De vill också att relationen mellan skolan och föräldrar ska stärkas. Men de är väl medvetna om att en viktig del är deras egna engagemang. Föräldrar behöver gå ihop tillsammans och stötta varandra mer. ”Om föräldrarna är vänner så är barnen snälla mot varandra” uttrycker en deltagare. De pratar om att de borde vara fler föräldravandringar på kvällarna, där man ska försöka prata med ungdomarna mer. En bättre kontakt med de unga kan leda till en positiv utveckling.

En deltagare berättar om att han själv var ett stökigt barn som ung men att en eldsjäl vid namn Torbjörn Näslund började sätta igång aktiviteter i området. Han startade en boxningsklubb och en studiecirkel och fick de stökiga killarna på rätt spår. Boxningen gav disciplin och rutiner. Något sådant skulle behövas i Ljustadalen. En eldsjäl som kan sätta igång saker. Det behövs också manliga förebilder menar han.

Naturens potential var ett annat tema. Man borde ta till vara mer på att Ljustadalen ligger

så nära naturen. Om kommunen byggde bättre cykelvägar skulle det bli lättare att ta sig ut i skogen. Man skulle också kunna ta vara på intressen som finns hos unga – som till exempel att fiska – och starta en fiskekurs. Om det gick att få stöd för det från kommunen skulle flera föräldrar kunna tänka sig att hyra en bil och åka iväg med en grupp barn. Likaså kan de tänka sig att hålla målarkurser i naturen. Det enda som behövs är lite stöd i form av material, bil, förare och ersättning till läraren. Nedan visas en sammanställning av prioriteringen.

STYRKOR

Målarskolan – 8 poäng

Barnvänligt område – 6 poäng

Junis – 4 poäng

Mångfald – 3 poäng

SVAGHETER

Alkohol och narkotika i omlopp – 7 poäng

Mobbing i skolan och området – 6 poäng

För lite verksamheter för äldre barn – 6 poäng

Andra punkter som fått enstaka poäng handlar om att gården inte upplevs som en bra miljö för unga, hög omflyttning, kriminalitet och alkoholproblem.

Barnvandringen

”Aprilvägen är mysigt med fina gårdar och snälla grannar”

”Skolan är bra men det ser ut som ett fängelse”.

Vandringen genomfördes med nio barn från Ljustadalens skola i åldrarna 9–12 år, varav fyra flickor och fem pojkar. Innan själva vandringen träffade vi först barnen i ett rum på skolan för att tillsammans bestämma en rutt. I samband med övningen uppstod livliga samtal om Ljustadalen i allmänhet och mer specifikt om olika platser. Dessa kommentarer redovisas kortfattat under rubriken ”Övriga kommentarer”.

NR 1 – LJUSGÅRDEN I SKOLAN

Det här är en bra plats som barnen gillar. Här sitter de ibland på rasterna och det är särskilt mysigt på sommaren. Lite mer blommor och kanske ett glastak som skyddar för regn skulle göra platsen ännu trevligare.

NR 2 – INGÅNG TILL SKOLAN VID MULTIIDROTTSARENAN

Barnen tycker att platsen utanför ingången är obehaglig. På eftermiddagarna brukar äldre elever på skolan stå här och röka. Det är skräpigt och fult med en massa fimpar och krossat glas. Därför tycker barnen att man borde städa upp och ställa dit en askkopp.

NR 3 – MULTIIDROTTSARENAN

Multiidrottsarenan är en bra och rolig plats där barnen brukar spela fotboll, basket och bandy på fritiden. Däremot säger barnen att de inte får använda arenan på rasterna men att de gärna skulle vilja det.

NR 4 – SKOGSPARTI MED CYKELSTIG

Mellan skolan och Aprilvägens mynning finns ett skogsparti med en stig där barnen ofta cyklar. Här är lite mörkt och läskigt men det är en bra genväg. Med lampor längst med stigen skulle det kännas tryggare.

NR 5 – APRILVÄGEN

När vi når Aprilvägen passar vi på att ta en fikapaus i solen och prata om hur barnen upplever platsen. Vi får då veta att flera av barnen bor på Aprilvägen och att det är en plats de tycker mycket om. Det är mysigt med snälla grannar, trevliga gårdar att leka på och skogspartier där barnen brukar bygga kojor. Alldeles i närheten där Februarivägen börjar ligger en basketplan men det finns bara en korg som dessutom är trasig. Barnen skulle gärna vilja

att basketplanen rustas upp med två hela korgar och staket runt kanterna. Under fikapausen glider samtalet efter en stund in på Söndagsvägen. Trots att vi aldrig besöker Söndagsvägen under vandringen redovisas därför barnens tankar om denna plats under nästa punkt.

NR 6 – SÖNDAGSVÄGEN

På Söndagsvägen tycker barnen att det är ganska läskigt. Där finns det "en massa fyllisar" som ibland hotar dem med knivar och glasflaskor. Busshållplatsen är trasig och flera av lyktstolparna är söndersparkade. Trots det vågar barnen ändå gå där själva men en pojke berättar att han ibland brukar beväpna sig med en pinne för att kunna försvara sig om det skulle behövas.

NR 7 – STRANDKANTEN UNDER ALNÖBRON

Inte alla barn får gå hit själva men det är ändå en plats de tycker mycket om. Det är roligt att leka här, hoppa på stenarna vid strandkanten och "kasta macka" i vattnet. Det kan också vara skönt att bara sitta vid vattnet och tänka. Förut fanns dessutom en mysig grillplats. Det negativa med platsen är att det alldeles intill ligger ett inhägnat område med containrar och vad som ser ut som en massa skräp. Det är överhuvudtaget ganska skräpigt även utanför det inhägnade området. Därför tycker barnen att man borde städa upp, kanske plantera lite blommor och återställa grillplatsen.

ÖVRIGA KOMMENTARER

Barnen tycker om Ljustadalen och säger att de vanligtvis rör sig i hela området. Pojkarna berättar att de oftast är ute i skogen där de cyklar, leker, bygger kojor och plockar blåbär. Flickorna brukar däremot vara hemma hos varandra, "hänga" på ridskolan eller sitta på en bänk någonstans och prata. På ridskolan rider

de ibland eller så är de bara där för att umgås. Flera av barnen har även mer organiserade hobbies som fotboll, bandy, dans eller målar-skolan i kvarterslokalen på Aprilvägen. Ibland går de till Birsta och skulle gärna vilja ha en gångtunnel eller bro över till Ica Maxi för att slippa korsa stora vägen med all trafik.

Malandsbadet är mycket populärt och barnen berättar att de oftast är där varje dag på sommaren. För att det ska kännas tryggare att röra sig utomhus när det är mörkt vill de gärna ha bättre belysning i området. Även barnen är medvetna om att deras område har dåligt rykte

och säger att tidningarna "mobbar" dem och skriver dåliga saker hela tiden. Överlag tycker de om sin skola. Där har de sina kompisar och lärarna är snälla men skolan är ganska ful med tråkiga grå korridorer. "Det ser ut som ett fängelse", säger en av pojkarna. För att det ska bli trevligare tycker de att det behövs glada färger på väggarna. När vi frågar om de själva skulle vilja vara med och måla och göra fint på skolan svarar barnen med ett rungande "JA".

Likheter och skillnader

Tittar man på materialet i sin helhet framträder en ganska samstämmig bild med flera återkommande teman både när det gäller områdets styrkor och svagheter. Till de styrkor som nämns i så gott som varje grupp hör närheten till naturen och Birsta, bra kommunikationer, den kulturella mångfalden, Malandsbadet, att området är barnvänligt och att det finns många bra offentliga verksamheter.

Särskilt LAC och skolan är verksamheter som ägnas mycket uppmärksamhet och som både kritiseras och lyfts fram som tillgångar i området. LAC är en viktig mötesplats men miljön ser sliten och tråkig ut och flera föräldrar anser att fritidsgården inte är någon bra miljö för deras barn. Att skolan ligger "mitt i byn" och samlar elever från hela Ljustadalen är positivt liksom det faktum att barnen kan gå i samma skola hela vägen från årskurs F-9. Samtidigt är många oroade över situationen i skolan och talar om problem som mobbing, låg måluppfyllelse och en allmänt "stökig" miljö.

Till de svagheter som återkommer hör bristen på gång- och cykelvägar, närservice och mötesplatser, sliten fysisk miljö, för lite aktiviteter för ungdomar, få föreningar, sociala problem och otrygghet, det dåliga ryktet samt att många ungdomar har en negativ självbild och låga förväntningar på livet.

Trots att den bild som framträder är ganska samstämmig finns förstås vissa skillnader

i materialet. Här handlar det främst om att olika grupper riktat huvudfokus mot olika frågor snarare än om tydliga intresseområden eller radikalt skilda bilder av bostadsområdet. Medan föreningarna av naturliga skäl pratar mycket om teman som föreningsverksamhet och engagemang står de offentliga aktörernas arbetsvillkor i fokus i samtalen med yrkesverksamma i området. Bland de saker som lyfts fram som styrkor dominerar i båda fallen de egna verksamheterna.

I föräldragruppen koncentreras stora delar av samtalen till skolan och situationen bland ungdomar i allmänhet. Man talar om mobbing, stökiga ungdomar och problem med alkohol och droger. För att komma till rätta med problemen menar man att alla föräldrar behöver ta ett gemensamt ansvar, stötta och samarbeta med varandra.

I samtalen med ungdomarna återkommer önskemålen om fler aktiviteter, särskilt under helger och sommarlov. Killgruppen talar också mycket om hur andra ser på dem och deras bostadsområde – att media hela tiden skriver negativa saker om Ljustadalen, att området associeras med "fattiga människor" och "tattare" och att vuxna inte respekterar och har förtroende för dem. Samma tema finns även i tjejgruppen men är inte lika framträdande. I likhet med flera andra grupper är otrygghet ett viktigt tema men till skillnad från övriga deltagare handlar tjejernas oro till stora delar om sexuella övergrepp och trakasserier.

Vid en genomgång av rapporter från olika projekt i Ljustadalen framgår att flertalet av de teman som redovisats varit på tapeten tidigare. Även om antalet deltagare i vår undersökning bara utgör en bråkdel av befolkningen känns det därför rimligt att anta att vårt material återspeglar upplevelser som delas av många i området.

DEL 6: ANALYS AV MATERIALET

I detta kapitel presenteras en kortfattad analys av det material som samlats in. Framställningen är strukturerad utifrån sex olika teman: Fysisk miljö, socialt kapital, sociala problem, skolan, fritidssysselsättning och bilden av området.

1

Fysisk miljö

Den fysiska miljön är som vi sett ett återkommande tema som hamnat högt upp på prioriteringslistan i flera grupper. Forskning visar att den fysiska miljön påverkar människors beteende och välmående.⁷ Att ett bostadsområde är utformat på ett sätt som är estetiskt tilltalande har stor betydelse för de boendes upplevelser av trygghet och trivsel. Det handlar dels om själva arkitekturen men även om sådant som drift och underhåll.⁸

Hur en plats sköts om säger en hel del om människors relation till platsen och deras förväntningar på den. Om en plats som förväntas vara snygg och trevlig missköts kommer människor att protestera och se till att bristerna åtgärdas. Om en plats däremot förfallit under lång tid kan synen på den succesivt förändras så att

engagemanget avtar allt mer. Det handlar med andra ord inte bara om vilka förväntningar som redan finns utan även om hur människors upplevelser och beteenden påverkas och förändras.⁹ Med en hög standard på underhållet signaleras vilket beteende som förväntas – här ska råda ordning och reda. Det bidrar i sin tur till att platsen upplevs som trygg.¹⁰ Hur den fysiska miljön ser ut är givetvis bara en av flera faktorer som bidrar till att förebygga brott och vandalisering. En annan viktig fråga handlar om människors möjlighet att påverka sin närmiljö. Genom att involvera de boende i områdets utveckling kan känslor av tillhörighet, engagemang och ansvar stärkas.

Den fysiska miljön har ett stort symbolvärde med tydliga kopplingar till bostadsområdets sociala status. Om underhållet är eftersatt sänder det signaler om att de som fattar besluten inte uppfattar platsen och dess invånare som viktiga. Sett från det perspektivet kan bristande underhåll betraktas som en effekt av platsens sociala status. Givetvis gäller även det omvända förhållandet att den fysiska miljöns utseende påverkar platsens status och attraktivitet. Det är i sin tur faktorer som har stor

7. Håkansson & Nyström, 1991.

8. Socialstyrelsen 1986

9. Jacobs, 2005.

10. Polismyndigheten, 2005. Crime Prevention Through Environmental Design Committee, 2000.

betydelse i den segregationsprocess som koncentrerar resurser och välstånd till vissa delar av staden och samtidigt marginaliserar andra.

2

Socialt kapital

Andra återkommande teman handlar om lågt engagemang, få föreningar och bristen på fungerande nätverk. Det är temen som är nära sammanlänkade med varandra och som kan sammanfattas med begreppet socialt kapital. Med socialt kapital avses något förenklat tilliten och de sociala banden människor emellan. Ett starkt socialt kapital ökar kapaciteten att organisera sig kring gemensamma intressen och kollektivt genomdriva förändringar.¹¹ Om människor känner och litar på varandra blir det med andra ord lättare att samarbeta – och ju mer de interagerar desto bättre lär de känna varandra. Att föreningsaktiviteten i ett område är hög är både ett tecken på att det finns starka sociala band och något som ytterligare stärker banden.

Det sociala kapitalet är viktigt av flera skäl. Det kan bland annat ha en positiv inverkan på tryggheten i ett bostadsområde. Att möta en främmande människa en sen kväll när det är mörkt ute kan vara skrämmande. Att i samma situation möta någon man känner och har förtroende för inger istället trygghet. Sociala kontakter människor emellan kan även motverka ryktesspridning som "blåser upp" problem och

11. Putnam, 1986.

skapar ogrundad rädsla. Då framstår kanske "ungdomsligisterna" i centrum snarare som "grannens busiga barn". När det sociala kapitalet i ett område är starkt ökar även sannolikheten att människor ingriper när något olämpligt sker och förekomsten av nedskräpning, bråk och skadegörelse minskar.

Mot bakgrund av det material som samlats in framstår det som en rimlig slutsats att det sociala kapitalet i Ljustadalen är ganska litet. Enligt många av de människor vi mött har om-

rådet länge präglats av en hög omflyttnings-takt vilket sannolikt är en bidragande orsak. När delar av befolkningen hela tiden byts ut mot nya människor blir det svårt att knyta varaktiga sociala band. För att motverka omflyttningens negativa följder och stärka den sociala sammanhållningen i bostadsområdet blir det viktigt att skapa fler möjligheter till möten och nätverksbyggande.

3

Sociala problem

I så gott som alla grupper är förekomsten av sociala problem något som oroar och upptar mycket tid. Tendensen att resurssvaga hushåll koncentreras till vissa delar av staden är resultatet av en segregationsprocess med drivkrafter som sträcker sig långt bortom själva bostadsområdet. Det handlar om bostadspolitik, tillgången till arbete, massmedia och en mängd andra faktorer med

komplexa orsakssamband. Därför kan man inte heller förvänta sig att lokala projekt ensamma ska kunna bryta segregationen i städerna. Istället krävs en politisk strategi på nationell, regional och lokal nivå där olika politikområden samordnas.¹²

Likväl måste de sociala problemen hanteras på lokal nivå – i skolor och på förskolor, vårdcentraler, fritidsgårdar och andra verksamheter. Mycket kan åstadkommas med kunskap och utökad samverkan mellan olika aktörer men till en viss gräns. När den gränsen är nådd handlar det ytterst om resurser. Att stötta barn och familjer med problem kostar pengar. Samtidigt visar forskning att förebyggande insatser minskar de samhällsekonomiska kostnaderna på lång sikt.¹³ På basis av den kartläggning som genomförts är det naturligtvis inte möjligt att uttala sig om hur kommunens resurser bör fördelas mellan olika områden och verksamheter. Däremot framkommer att boende och verksamma i Ljustadalen upplever att befintliga resurser inte motsvarar de behov som finns i området.

4

Skolan

Skolan är ett centralt tema i alla workshops. Den lyfts fram på olika sätt i de olika grupperna. Utifrån samtalen med unga, framförallt killarna, ligger en utmaning i hur man kan få dem att känna sig som värde-

12. Lahti Edmark, 2002, sid 55f, 63.

13. Nilsson & Wadeskog, 2006.

fulla och viktiga personer och hur en bättre relation till lärare kan skapas. Tjejerna uttrycker att de vill ha en lugnare skolmiljö med mindre bråk och för de yngre barnen är tryggheten på skolgården viktig att förbättra. Utifrån samtalen med yrkesverksamma, däribland rektorerna, är resurserna en avgörande fråga. För att få bukt på den låga måluppfyllelsen behöver åtgärder vidtas på flera håll. Både den fysiska och sociala miljön behöver förbättras – och det är tids- och kostnadskrävande. Även föreningarna ser behovet av mer resurser till skolan. De trycker på att skolans rykte är en av de viktigaste faktorerna när man väljer att bosätta sig i ett område. Samtalen med föräldrar visar också på behovet av bättre dialog mellan föräldrar och skolan. De vill gärna själva vara en del i att förbättra miljön – men vet inte hur de kan vara det idag.

Sammantaget kan man säga skolan har en väldigt viktig roll i skapandet av barn och ungdomars uppväxtvillor. Den har också en stark roll i av att forma bilden och ryktet av området som helhet. Ett lyft för skolan är därför ett lyft för hela Ljustadalens status.

5

Fritidssysselsättning

Att skapa mer fritidsaktiviteter var ett centralt tema i samtalen med ungdomar. Bristen på saker att göra var anledningen till att vissa gjorde bus och förstörde. Idag är LAC den enda mötesplatsen för unga

i området. LAC fyller en viktig funktion – men det kom upp många önskemål på hur gården kan förbättras, både utseende- och innehållsmässigt. De flesta som hänger på LAC är killar, och tjejerna uttrycker att de vill ha en plats där de kan prata ifred. Idag måste de gå in på toaletten om de är ledsna och behöver prata avskilt. Förutom att vara på LAC gjorde vissa deltagare aktiviteter som finns i området, som ridning, fotboll och målarskolan. Många hängde mest med vänner, ofta hemma hos folk eller ute i Ljustadalen.

Utvecklingspsykologen Nikolaus Koutaki¹⁴ pekar i sin forskning på vikten av strukturerade mötesplatser för unga för att främja en positiv utveckling. Resultaten från hans studie visar att fritids- och gårdsungdomar dricker mera alkohol, använder droger i större utsträckning och de åker oftare fast för polisen än unga som gör annat än är på fritidsgården på sin fritid. Slutsatsen han drar är att finns en risk att fritidsgårdarna, med sin överrepresentation av ungdomar i riskzon, kan bli en samlingsplats där negativt beteende lärs in. Fritidsgårdarna kan bli en plats där kriminalitet utvecklas om inte en planlagd och strukturerad verksamhet finns på gårdarna. Koutakis lyfter fram några punkter som är viktiga för att en fritidsverksamhet ska verka positivt:

- ★ **Kontinuitet bland personalen. Ha utbildad och fast anställd personal – det ökar chansen för att samma personer arbetar under en längre tid.**
- ★ **Samverka med skola, socialtjänst, polis, föräldrar och andra fritidsaktiviteter.**
- ★ **Ha konkreta verksamhetsidéer och tydliga mål. Ha levande dokument som kontinuerligt ses över.**
- ★ **”Tråkig” kontinuitet i verksamheten. Ha återkommande saker varje vecka, samma tider.**

- ★ **Samma regler hos personalgruppen**
- ★ **Ta tid till att skapa relationer till ungdomarna på ett djupare plan. Detta ska bygga på ömsesidig respekt och tydlighet. Besökarna ska också aktivt bjudas in att engagera sig i verksamheten.**

Om man arbetar strukturerat utifrån ovanstående ramar menar Koutakis att fritidsgården har en unik möjlighet att förebygga anpassningsproblem och främja en god utveckling.

14. Koutakis, 2008.

”Att främja en god psykosocial anpassning är det bästa sättet att förebygga framtida eller nutida problem. Skolan är ett sammanhang där väldigt många ungdomar vantrivs. Att göra bra från sig i skolan är dock oerhört – viktigt för varje individs framtid. Fritiden kan ge de som har det jobbigt i skolan en andra chans. Det kan vara ett ställe där de som inte är bra i till exempel matte ändå kan visa framfötterna. Att känna att de är bra på något. Detta är särskilt viktigt för de unga som inte ägnar sig åt någon organiserad fritidsaktivitet utan har gården som sin huvudsakliga fritidsaktivitet”.¹⁵

Vi gör i denna rapport ingen bedömning av kvaliteten på LAC:s verksamhet. Vi kan bara konstatera att fritidsverksamheten fyller en viktig roll för unga i Ljustadalen idag, och att det krävs resurser för att kunna ha en strukturerad verksamhet.

6

Bilden av området

Ungdomarna upplever den negativa mediebildens som en av de största svagheter i området. Idag lyfts bara kritiska händelser fram vilket skapar en felaktig bild av Ljustadalen. Att lyfta fram fler positiva händelser i media går enligt dem före att göra skolan bättre eller att rusta upp den fysiska miljön.

Att medias bilder påverkar ett områdes status är inget nytt eller unikt för Ljustadalen.

En rad forskningsrapporter och avhandlingar om stigmatiserade bostadsområden har fokuserat på det. Mycket av det som skrivits har handlat om mångkulturella miljöer men processerna är desamma. Per-Markku Ristilammi¹⁶ lyfter fram hur massmedier spelar som avgörande i formandet av vissa stadsdelar som mentala miljöer. Eftersom medierna i många fall når fler personer än de som själva känner platsen får medias mentala bild ett större genomslag än en ”faktisk” bild. Det är också viktigt att påpeka att det inte bara är media som är med och påverkar den yttre bilden utan även informella kanaler som ryktesspridning.

Statistiken visar att den upplevda otryggheten är sex procent högre i Ljustadalen än i Sundsvall som helhet (se kapitlet Beskrivning av Ljustadalen). Men när man tittar på hur många som uppger att de faktiskt blivit utsatta för våld eller hot om våld de senaste 12 månaderna ligger siffrorna på samma nivå som resten av kommunen. Det kan delvis bero på massmedias negativa bilder av området.

Ove Sernhede¹⁷ beskriver i en studie om ungdomar i en Göteborgsförort vad som händer med ungdomar i ett område som får mycket negativ medial uppmärksamhet. Ungdomarna börjar se varje negativt omnämnande i pressen som en kränkning mot de personer som bor i stadsdelen. Det visar också att de inte ser media som oberoende granskare utan att de medvetet svartmålar dem som andra klassens medborgare.

16. Ristilammi. 1999

17. Andersson. 2003, sid 56-58

I sina studier om Rosengård skriver Ristilammi¹⁸ om faran att befästa sin identitet för mycket vid ett bostadsområde. I miljonprogrammets fall har det skapats en koppling mellan arkitekturen och invånarna. Miljonprogrammen har länkats ihop med fula miljöer och problematiska medborgare. Det har blivit en koppling att hårda och fula miljöer skapar sociala problem. Invånarna låses in i en negativt identifierad representation som blir svår att göra sig fri från.

Ungdomarna i Ljustadalen berättar om att andra kallar dem ”tattare” och ser dem som okunniga och mindre värda. I samtalen med föreningar berättar några som bott i Ljustadalen sedan de var barn att de brukade ljuga om vart de kom ifrån för att de inte ville ha andras negativa kommentarer. Till och med de yrkesverksamma i området berättar om hur de ibland behöva försvara varför de jobbar i Ljustadalen för kollegor och vänner.

Samtidigt som ungdomarna ser bilden av området som det viktigaste att förändra är det just denna negativa bild de själva målar upp när de beskriver Ljustadalen. Det är en plats med ”fattiga människor” och ”tattare”, det är en ”risig” plats med folk som vandaliserar.

Med stöd i forskning kan man tolka det här som en internalisering av den stigmatiserade bilden, vilket är vanligt. Att öka stoltheten för området är därför något som vi ser är viktigt att arbeta med.

18. Ristilammi. 1999

15. Ibid, sid 79.

Övrigt

Utifrån de samtalen vi haft framstår Ljustadalen som en bra livsmiljö för de lite mindre barnen mellan 0–6 år. Såväl föräldrar som föreningar pratar om att det är en bra stämning mellan barnfamiljer i området. Det finns ett bra utbud av lekplatser för små barn och alla förskolorna får höga betyg.

DEL 7: IDÉER FÖR FRAMTIDEN

Med utgångspunkt i den kartläggning och analys som gjorts presenteras i detta avsnitt ett antal förslag till åtgärder för att utveckla Ljustadalen som livsmiljö för barn och unga.

Fysisk miljö

INVOLVERA UNGA I "GRÖN" UPPRUSTNING

Genom att människor får möjlighet att påverka sin närmiljö kan tillit, engagemang och ansvarstagande i ett lokalsamhälle stärkas. Vi föreslår därför att ungdomar i Ljustadalen involveras i en ordentlig upprustning av den fysiska miljön, t.ex. genom sommar- och extrajobb, praktikplatser eller lärlingsplatser. Miljonprogramsområdena har några år på nacken och behöver förr eller senare rustas upp för att vara dugliga bostäder även i framtiden. I samband med upprustningen finns också ett gyllene tillfälle att omforma den fysiska miljön genom spännande arkitektoniska grepp som kan bidra till att öka områdets attraktivitet.

Upprustningen bör utgå från principer som främjar en hållbar utveckling och skapar ett

miljövänligt boende. Genom att energieffektivera husen finns en hel del pengar att tjäna i det långa loppet. I USA har så kallade "green-collar jobs" allt mer uppmärksammats som ett sätt att utveckla eftersatta stadsdelar både so-

cialt och ekonomiskt. En grundläggande princip är att utbilda lokal arbetskraft med en "grön profil" som kan leverera miljövänliga tjänster och produkter, t.ex. byggarbetare med kunskap om energieffektivt byggande. Att involvera

ungdomar i arbetet skapar inte bara arbetstillfällen utan kan troligtvis minska problem med skadegörelse och nedskräpning. Samtidigt kan satsningen bli något som profilerar Ljustadalen och gör området till en föregångare, inte bara i Sundsvall utan i hela Sverige. Det kan i sin tur bidra till att sprida en positiv bild av området och skapa en stolthet bland invånarna som saknas idag.

En tydlig trend idag är allt fler stadsutvecklingsprojekt sker i nära dialog med med-

borgarna. Därför föreslås även att boende i alla åldrar ges möjlighet att påverka och bidra med idéer till arbetet. Inspiration kan bl.a. hämtas från bostadsområdet Hovsjö i Södertälje kommun där såväl ungdomar som boende i allmänhet involverats i områdets utveckling på ett framgångsrikt sätt. Ett annat exempel är bostadsområdet Gårdsten i Göteborg där många hus fått nya miljövänliga lösningar. För mer information se www.telge.se, www.gardensbostader.se eller www.eukn.se. Även på LAC finns goda erfarenheter av liknande projekt och därför mycket kunskap att ta del av.

För att en satsning av det slag som beskrivits ovan ska bli möjlig krävs att bostadsbolagen i Ljustadalen tar ett huvudansvar för arbetet. Andra viktiga aktörer är kommunen, LAC och givetvis de boende i området. Som ett första steg kan ungdomar involveras i drift och skötsel av fastigheter och övrig utomhusmiljö så som arbetet bedrivs idag.

LÅT UNGDOMAR SÄTTA FÄRG PÅ VÄGGARNA

Wejdan Derky som driver målarskolan på Aprilvägen är en stor tillgång i området och vi tror att hennes kompetens och kreativitet skulle kunna användas bättre. Hon skulle till exempel vara en utmärkt ledare för ett projekt där barn och unga ges möjlighet att måla om delar av skolans och fritidsgårdens lokaler invändigt. Möjligtvis kunde projektet även omfatta delar av utomhus miljön. I vår workshop med ungdom-

mar uttrycktes bl.a. önskemål om att skapa en graffittivägg. Här kan inspiration hämtas från projektet Förorten i centrum där barn och unga från Husby tillsammans med en konstpedagog är med och omvandlar sitt bostadsområde genom muralmålningar. Projektet samarbetar även med en av de mer prestigefyllda skolorna i Stockholms innerstad och skapar på så sätt kopplingar mellan elever från olika delar av staden. Mer information finns på www.forortenicentrum.org

RUSTA UPP IDROTTSPLATSERNA

Att genomföra en genomgripande upprustning av den fysiska miljön i Ljustadalen är en långsiktig satsning men valda delar kan genomföras på relativt kort sikt. Flera av idrottsplatserna i området är slitna med trasiga basketkorgar, ogräs och fotbollsmål som saknas. Därför föreslår vi att kommunen inventerar idrottsplatserna, skapar en bruttolista över sådant som behöver repareras och sedan vidtar åtgärder. Som påpekats tidigare kan ungdomar från området involveras i arbetet.

Socialt kapital

DET BEHÖVS EN SPINDEL I NÄTET

I flera grupper framkom att det finns ett behov av ökat samarbete mellan lokala aktörer men att tiden och kontakterna många gånger saknas. Därför föreslår vi att en samordnarfunktion skapas som kan fungera som en spindel i nätet, bygga nätverk, stötta och vara en pådrivande kraft i utvecklingsarbetet. En sådan tjänst skulle till exempel kunna samfinansieras av kommunen och bostadsbolagen i området.

LOKAL PARTNERSKAPSFOND

För att ytterligare främja samverkan och möjliggöra lokala initiativ föreslår vi även att en lokal partnerskapsfond inrättas. Grundtanken är att lokala aktörer ska kunna söka ett mindre ekonomiskt bidrag för att genomföra olika projekt i området, t.ex. fritidsaktiviteter för barn och unga. Ansökningarna bedöms utifrån ett antal kriterier som ska garantera att medlen används på ett sätt som främjar samarbete och kommer många av områdets invånare till del. Ett sådant kriterium är förslagsvis att projektet genomförs i samarbete mellan minst två aktörer och att minst en av samverkansparterna är en civil aktör (förening, nätverk, enskilda eldsjälar). På så vis kan man undvika att fonden endast gagnar enskilda verksamheter eller kommer att fungera som ett vanligt föreningsbidrag. Ett annat kriterium bör vara att de projekt som beviljas

medel vänder sig till en bred målgrupp (inte bara den egna föreningens medlemmar) och att projekt med ett barn- och ungdomsfokus prioriteras.

Lokala partnerskapsfonder fungerar som allra bäst när det finns ett starkt föreningsliv och många eldsjälar i ett område. Då möjliggörs många initiativ som annars hade varit svåra att realisera. Som vi kunnat konstatera är föreningslivet dock ganska svagt i Ljustadalen och det blir därför viktigt att kombinera

fonden med ett aktivt arbete för att mobilisera lokala krafter. Fonden administreras förslagsvis av den lokala samordnaren och någon typ av styrgrupp med chefer i området tillsätts för att fatta beslut om bidragsansökningar. Enligt uppgift har hyresgästföreningen i Ljustadalen en liten pott pengar som man vill låta de boende få tillgång till på något sätt. En tanke är därför att en lokal fond samfinansieras av kommunen, bostadsbolagen och HRF. I Huddinge kommun finns goda erfarenheter av arbete

med lokala partnerskapsfonder, särskilt från bostadsområdet Skogås. För mer information kontakta Marcel Moritz på utvecklingsavdelningen i Huddinge kommun: marcel.moritz@huddinge.se eller 08-535 313 78.

REFERENSGRUPP MED UNGA

För att utvecklingsarbetet ska få ett tydligt barn- och ungdomsperspektiv är det viktigt att just barn och unga ges möjlighet att påverka arbetet. Ett sätt är att skapa en eller flera referensgrupper med barn och ungdomar i olika åldrar som ger fortlöpande input i form av tankar och idéer under arbetets gång. För att bredda deras horisonter, inspirera och sätta fart på tankarna kan det vara en god idé att låta gruppen åka på studiebesök där de kan ta del av lärande exempel från andra platser, t.ex. Hovsjö, Gårdsten, Ungdomens hus i Fittja eller konceptet Retoy. För mer information om Retoy se www.retoy.se.

KAMPANJ FÖR MOBILISERING

För att verkligen få fart på ett utvecklingsarbete som byggs underifrån och utnyttjar de krafter som finns i lokalsamhället gäller det att hitta personer som vill och kan bidra. Ett sätt kunde vara att genomföra en kampanj där invånarna i Ljustadalen bjuds in att utse några av områdets viktigaste personer. Det ska vara personer som bidrar till området på ett positivt sätt, gärna utifrån ett barn- och ungdomsperspektiv. Möjligtvis kan målgruppen för

kampanjen avgränsas till barn och unga och genomförs i samarbete med skola och fritidsgård. Kampanjen kan både bidra till att identifiera eldsjälar och till att skapa ett bredare engagemang bland de boende i området. Eventuellt kan "vinnarna" presenteras i samband med någon typ av lokalt evenemang. För att det hela ska bli meningsfullt är det viktigt att de personer som utses sedan får möjlighet att medverka i en fortsatt utvecklingsprocess. Det

kan t.ex. ske genom den lokala partnerskapsfonden eller genom att bilda en referensgrupp även för vuxna.

WEBBPORTAL ELLER TIDNING

Ett önskemål som framkom i samtalen med boende handlade om en webbportal eller ett informationsblad där viktig information om vad som händer i Ljustadalen finns samlad. Det praktiska arbetet kan antingen skötas av den lokala samordnaren eller av andra intresserade aktörer i området.

SKAPA NYA MÖTESPLATSER

Ytterligare en viktig fråga handlar om att skapa fler fysiska mötesplatser i området. Hyresgästföreningen har en tom lokal som man gärna låter de boende i området använda. Därför blir det viktigt att samla in idéer om hur lokalen bäst kan användas, t.ex. via de referensgrupper som föreslagits. I övrigt gäller det att undersöka på vilket sätt befintliga mötesplatser kan utvecklas och vilka möjligheter det finns att skapa nya. I Ljustadalen finns t.ex. ett väldigt fint bibliotek som med rätt förutsättningar (resurser, personal, öppettider) troligtvis kan användas för fler möten och aktiviteter av olika slag.

Skolan

PROFILERING

Under idéverkstan med Soledad Pinero Misa och Saadia Hussein lyfts idén om att Ljustadalens skola kanske kunde profilera sig mot kreativitet och entreprenörskap eller idrott och friskvård. Det sistnämnda just för att det finns forskning som visar samband mellan bra studieresultat och ungdomar som idrottar. Tanken var också att skolans rykte kan förbättras genom att profilera verksamheten och utveckla spetskompetens.

RESURSER

En avgörande fråga är resurser. När vi tittar på andra skolor som har vänt en negativ utveckling till det bättre har det, som i Rinkebyskolans fall, handlat om att ha dubbelt så hög lärartäthet med två lärare per klass i stället för en. Man har också skolan öppen på helgerna för att ge eleverna möjlighet att plugga extra och har skapat broar med gymnasieskolor.

TRADITIONER OCH LEKFULLHET

Vi tror också att det är viktigt med traditioner, återkommande evenemang som inte är fokuserat på prestation utan lek. Det kan till exempel vara återkommande skogsutflykter med hela skolan, kultur och idrottsevenemang, dagar då klasser får göra "mys" för övriga elever, och dagar med värderingsövningar. Saker som tillsammans kan öka gemenskapen och trivselen

och som kan smitta av sig på den dagliga skolverksamheten.

Vi vet dock att ett stort och engagerat arbete redan görs av skolans rektorer och att det är de som bäst lägger upp strategin för hur man ska arbeta vidare med skolans utveckling.

Fritids- sysselsätt- ningar

GRILLPLATS

Att låta en grupp ungdomar bygga bänkar till grillplatsen vid skolan tror vi är bra idé.

Det är en plats som är viktig för dem och vi tror att de kommer att ta hand om den om de involveras i bygget. De vill också bygga en helt ny grillplats vid Alnösundet. Vi tycker att även det låter bra men att det förmodligen är bättre att välja en plats där vuxna har uppsikt och som är tillgänglig för fler. Det behövs en vuxen person som leder arbetet. De bör också få ersättning för arbetet.

SE ÖVER RESURSTILLDELNING TILL LAC

Enligt de uppgifter vi fått får LAC mindre stöd till fritidsverksamheten än vad andra fritidsgårdar får. Vi föreslår därför att resurstilldelningen ses över.

UTOMHUSGYM

Att få ett gym till Ljustadalen är en önskan från både kill- och tjejgrupperna. Företaget Outech

bygger utomhusgym tillsammans med ungdomar. Gymmen finns i flera olika modeller och storlekar och fungerar för både äldre och yngre. De kan bland annat innehålla mini- och senior utrustning, trimspår och ytor för aerobics och dans. Outech erbjuder sommarjobb för ungdomar i samband med att en anläggning byggs. Ungdomarna får vara med att planera, bygga och underhålla gymmet. Målet är att få ungdomar känna sig delaktiga i utvecklingen av sin kommundel genom att delta i projektet samtidigt som de utbildas inom olika arbetsområden. För mer information se www.outech.se.

STÖTTA ETT LOKALT ENGAGEMANG FÖR ATT SKAPA FLER UNGDOMSVERKSAMHETER

Föräldrarna vi träffade är intresserade av att göra mer för unga i området. Några vill åka på fisketur eller hålla målarkurser i skogen. Vi tror att det är viktigt att stötta ett lokalt engagemang för att få igång mer ungdomsverksamhet inifrån området. Ett sätt att göra det kan vara att inrätta en lokal partnerskapsfond (mer info om lokal partnerskapsfond under rubriken "Socialt Kapital").

ETABLERA FLER FÖRENINGAR I LJUSTADALEN.

Det finns få föreningar för unga i Ljustadalen. Att jobba för att få fler att etablera sig tror vi är viktigt. För att tillgängliggöra naturen bättre kan man till exempel kontakta scouterna eller Friluftsrådet.

SKOLAN OCH FÖRENINGAR

Föreningarna tycker det är svårt att engagera unga i deras verksamhet. Ett förslag är att föreningar och skolan samarbetar mer. I skolan kan man ha "prova-på-dagar" där föreningar låter ungdomar testa olika aktiviteter. Då får man automatiskt föreningar till området samt chans att väcka ett intresse hos ungdomar för dessa.

GÖRA NATUREN MER TILLGÄNGLIG

Naturen är en tillgång som inte utnyttjas eller lyfts fram tillräckligt mycket enligt många. Ungdomarna är intresserade av att bygga någon form av äventyrspark i skogen, vilket vi tycker är en intressant idé.

MUSIK FÖR TJEJER

Idag är det mest killar som är på LAC. För att få fler tjejer till verksamheten tror vi att det behövs mer riktad verksamhet till dem. De säger själva att de vill hålla på med musik. Föreningen Popkollo arrangerar musikkollo enbart för tjejer. De håller även workshops där tjejer får lära sig skriva låtar, rappa och spela in en egen låt. Genom detta får deltagarna också lära sig att ta plats och uttrycka sig. För mer information se www.popkollo.se

Bilden av området

För att förändra bilden av Ljustadalen behövs arbete på flera plan. Det behöver skapas andra berättelser om platsen men också att unga får verktyg att ifrågasätta den negativa självbilden och kritiskt kan granska "andras" bild av det egna området.

FANZINGO

Fanzingo är en förening som lär unga hur man producerar film, radio och TV. De lär inte bara ut tekniken, utan även hur man berättar berättelser som kommer ifrån de ungas vardag. De ger också kurser i hur man kritiskt kan granska de medier man möter varje dag. Fanningo växte fram ur problemet att nästan alla människor som har makt över vilket innehåll som produce-

ras i svenska medier har samma bakgrund, är ungefär i samma ålder och bor i samma stadsdel. Vi tycker att Fanzingo är intressanta för LAC eller kommunen att starta ett samarbete med. Kanske leder det i förlängningen till att ungdomar startar en egen webbradiostation eller varför inte Ljustadalen webb TV. För mer information se www.fanzingo.se.

TIDNINGEN SHOO

I Botkyrka finns en tidning som heter Shoo som skrivs av ungdomar. Shoo kommer ut en gång per år och får medel från kommunen. Inför varje nummer tillsätts en ny redaktion, bestående av ca 10 personer i åldern 15-19 år boende i Botkyrka. Under fyra veckor utbildas de i journalistik för att sedan göra en tidning de själva vill läsa. En grundregel för Shoo är att ungdomarna själva får bestämma över innehåll och form, utan att vuxna lägger sig i. Vårt förslag är att bjuda in någon som medverkat i Shoo till att hålla en workshop på LAC om vad som fick dem att engagera sig och vad det gett dem för insikter. Kanske kan det inspirera ungdomar i Ljustadalen till att vilja göra något liknande. För mer information se <http://www.botkyrka.se/bibliotekochkultur/kulturforbarnochunga/tidningenshoo>

COMMUNITYTEATER

I Botkyrka finns Botkyrka Communityteater som arbetar med att få människor att berätta historier de upplever vara viktiga för att sedan

gestalta och spela upp dem med ledning av professionella teateraktörer. De arbetar även på andra platser i Sverige och vi tycker det vore intressant att involvera unga i Ljustadalen i ett sådant arbete. Det kan vara ett bra sätt att få dem att formulera sin egen historia och nya bilder av området. För mer information se <http://www.botkyrkacommunityteater.org/>

UPPTRÄDANDE PÅ LAC

Både tjej- och killgruppen framförde att de vill ha fler uppträdande på LAC. De nämnde en rad artister som de själva tycker om, och som de tror skulle ge Ljustadalen positiv uppmärksamhet. Vi tror på att arrangera några konserter/uppträdande med artister som ungdomarna själva får välja. Exempel på artister som ungdomarna vill ha är:

Aqui, Pato Pooh, Nääk, Medina, Ken Ring, Stor, Carlito och Labyrint (denna lista bör dock fler ungdomar få tycka till om).

UPPMÄRKSAMMA POSITIVA HÄNDELSER I MEDIA

Att få positiv mediauppmärksamhet är en återkommande önskan i samtalen. Vi tror det är en bra idé att ornda evenemang, som till exempel en utställning på biblioteket med målningar från Wejdans målarskola, och bjuda in media. Här kan kommunen hjälpa till med att få uppmärksamhet kring händelsen, genom att skicka ut pressmeddelande och kontakta journalister.

TILLGÄNGLIGGÖRA LJUSTADALENS HISTORIA

I skogen finns det intressanta fornlämningar och spår av annan äldre bebyggelse. Om man sätter upp skyltar och tar fram ett pedagogiskt informationsmaterial kan skolorna använda det i sin undervisning. Genom att eleverna får lära sig mer om Ljustadalens historia kan också deras bild av platsen förändras, och stoltheten öka.

Avslutande kommentarer

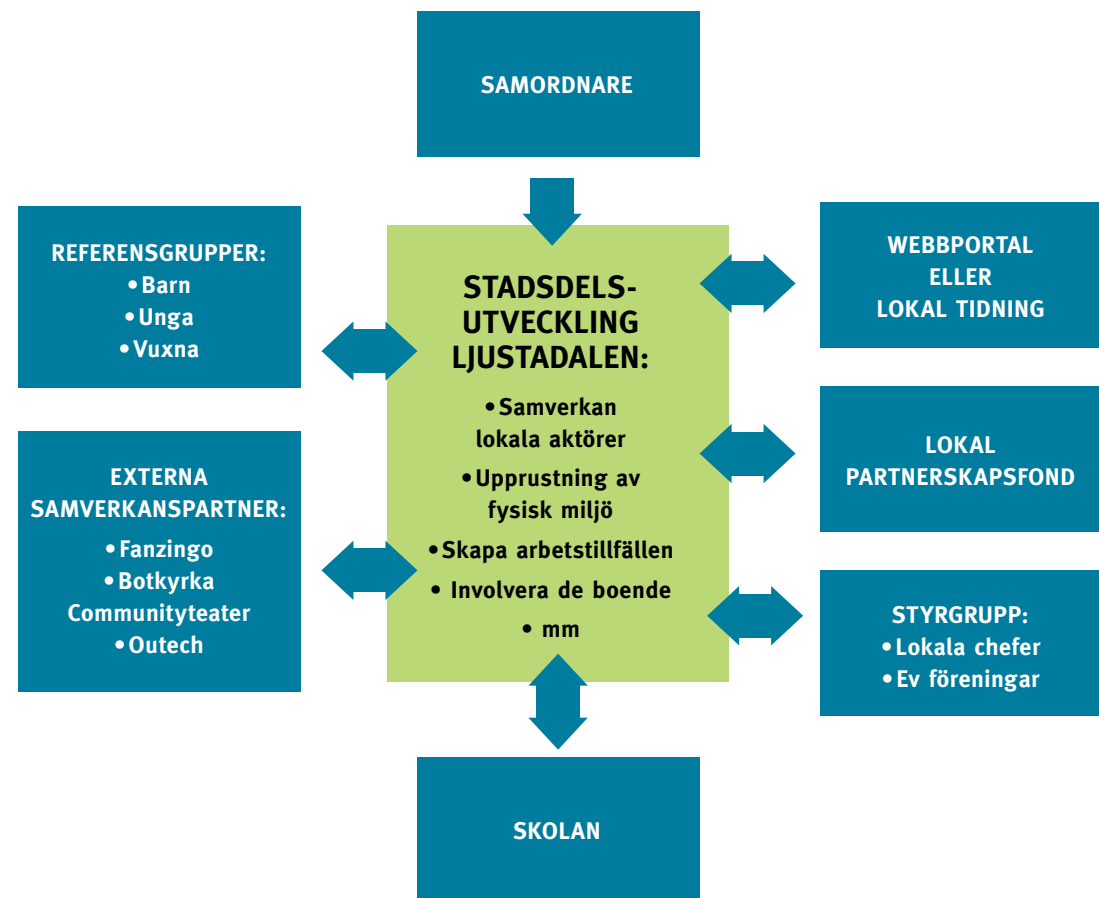
Vi tror att de förslag till åtgärder som presenterats tillsammans kan åstadkomma positiva förändringar i Ljustadalen. Genom att underlätta samverkan, skapa fler mötesplatser och stötta lokala initiativ kan man stärka den sociala sammanhållningen och öka utbudet av meningsfulla fritidsaktiviteter för barn och unga i området. Med mer omfattande insatser för att rusta upp den fysiska miljön, skapa arbetstillfällen och samtidigt profilera Ljustadalen som ett område i "framkant" kan ännu mer åstadkommas. Områdets attraktivitet och rykte kan få ett positivt lyft vilket i sin tur kan bidra till att omflyttningstakten minskar och de mer välmående hushållen väljer att stanna i området. Samtidigt är det viktigt att understryka att boendesegregationen är ett strukturellt problem med orsaker som sträcker sig långt bortom det lokala sammanhanget. Därför kan man inte förvänta sig att lokala projekt ensamma ska kunna råda bot på problemet.

Det finns också en risk för att insatserna ökar en redan existerande stigmatisering genom att peka ut vissa stadsdelar som problem. Därför blir det viktigt hur projekt av det slag som skisserats i rapporten kommuniceras till omvärlden. Här gäller det att kommunicera utveckling och nyskapande snarare än att betona det problematiska. Minst lika viktigt är att innehållet faktiskt korresponderar med det som kommuniceras. Att "slå på stora trumman"

och gå ut med att stora förändringar ska äga rum när de medel som satsas i själva verket är ganska små kan skada ett område mer än vad det tillför.

Sammanfattningsvis vill vi säga att positiva förändringar kan åstadkommas både med små och stora medel. Med relativt små medel kan ideella krafter i lokalsamhället mobiliseras

och fler aktiviteter för ungdomar komma till stånd. Det påverkar barn och ungas situation i en positiv riktning. Vill man däremot öka hela stadsdelens attraktivitet och på allvar motverka segregationens verkningar krävs större långsiktiga satsningar, t.ex. upprustning av den fysiska miljön, skolan och arbetstillfällen.

DEL 8: REFERENSER

Andersson (2003). Inte samma lika. Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Crime Privation Through Environmental Design Committee (2000). General guidelines for Designing Safer Communities. City of Virginia Beach, Virginia, U.S.

Håkansson & Nyström (1991). Miljö för livet – Om boende, socialt liv och psykisk hälsa. Stockholm: Allmänna Förlaget.

Jacobs, 2005. Den amerikanska storstadens liv och förfall. Daidalos Förlag.

Koutakis (2008). "Mötesplatser för unga" I Ungdomsstyrelsens skrifter. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Lahti Edmark (2002). Förort i fokus – interventioner för miljoner: nordisk forskning om interventioner i "utsatta" bostadsområden: en kunskapsöversikt. Norrköping: Integrationsverket.

Nilsson & Wadeskog (2006). Ur samhällets perspektiv. En introduktion till socioekonomiska bokslut. NUTEK.

Polismyndigheten (2005). BoTryggt05, sid 5.

Ristilampi 1999. Rosengård och den svarta poesin. En studie av modern annorlundahet. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Socialstyrelsen (1986). Boendet och hälsan. (PM 127/86). Stockholm: Socialstyrelsens distributionscentral.

